

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה או נשואין וכי דאי אירוסין עושה דלג: (ב) ד"ה מאי יפר דקאמר ר"א יפר בשותפות וכי ורעולם:

תוספות

קנה לעצמו הוא. שהרי עשה זה מאמר. ומתוך קנה לעצמו ומ"מ ע"י שמס: תפשו. מדא' ר"א יפר מטעם מאמר. דנישואין עושה. דאי אירוסין עושה היכי מפר בלא אב. וק' לר"א שיהיה, מאי קאמר, כי נמי אירוסין עושה מפר יבם לחודיה, דלא אירומנא שפסקו לה ב"ד [מוותן] משל והיו כמו אירוסין והגיע זמן דלר"א דמפר, ומיך [דפריך] לרי' יהושע דלית ליה דמפר בהגיע זמן, א"י הא דאוקומנא בשעמד בדיו היינו דלא חיקיפי לר"א דאי דמאמר אינו קונה אלא לדמות בזהו וקאמר הכא דתפשו ליהוי דלא ס"ל כרי' אלעזר, דלון אנו זקוקים לאוקומי בשעמד בדיו ומיירי דלא עמד בדיו ואינו חייב לוזה, ולא הוי כמו הגיע זמן: במאי יפר יפר בשותפות. עס אב, ועולם אירוסין עושה. ובב' ד' אחי' יבמות כט: פריך מי קמי יפרו יפר קמי. וי"ל דלכך לא פריך הכא [במו' התס'], התס פריך אמתלה הך דרב נחמן מי קמי [יפרו וכו'] לר"א דאי מאמר אינו קונה אלא לדמות בזהו, עד דמוקי לה התם בשעמד בדיו, והכא כבר מוקמי' בשעמד בדיו ודברי פתחם, והן אמתקפה דתפשוט כו' אי לא מוקמינן לה בשעמד בדיו הילכך מוקי לה בשותפות, ולא רצה להקט' מי קמי יפרו שטכל לשטי בשעמד בדיו ודברי פתחם ודשטינן לר"א: תניא בות"ר דר' אמי' דטעמ' דר"א משום דעבי מאמר, וכי אסיקנה לניי שעמדה לדברי פתחם, לא סגי בהגמיה דדיו גרידא אי לאו מאמר: ובזה אשה, בעמל' שאין לו חלק זה עד שיאשה: משבטת לרשותו. שנאשר: נגמרה לו. שמפר לבדו: אשה שיש לו חלק, זקוקה לו: עד שלא תבא לרשותו. קודם שעשה זה מאמר: [משבטת לרשותו אינו] דין שתגמור. שמפר לבד, אי מאמר נשואי עושה דהוי כמו נשואה, ואי אירוסין עושה יפר לבדו בשעמד בדיו, ודברי פתחם: שאין לאחריו חלק בה. קודם שנאשה שפניה היה: יש לאחריו חלק בה. לשאר יבמין: דבריו. תשובתן שלא יפר: כלום חלקנו בין יבם אחד לשני יבמין. בין באחד בין בשנים ופין עשה זה מאמר ופין לא עשה יפ' לי טעם ורואה שלא יפר: שהרי בשאר

ערד:

ר"ן

הכי פריך בשלמא רבי יהושע איכא לקיומי מילתיה דנימא דמפר בשותפות קאמר דיש זיקה וכארוסה חשיבא אלא רבי אליעזר מאי טעמיה אי נמי סבירא ליה יש זיקה והוא כארוסה או כנשואה אפילו הכי לשני יבמין לא סגי דאין ברירה ואי אין זיקה אפילו חד נמי לא

יפר: (ז) אמר רבי אמי כגון שעשה

זה מאמר. שנתן לה קדושין דקדושי יבם הכי מקרו: מאמר קונה קנין גמור. דהוא לה ככנוסה ומאי פטר לה בגיטא ולא צעיא חליה ומש"ה מפר לחודיה: ורבי יהושע ה"מ צדו יבם. איכא למימר דמפר אי משום זיקה אי משום מאמר: אצל בשני יבמין לא. דלפ"י סבירא לך כב"ש דמאמר קונה קנין גמור אפילו הכי מצי אחוה למיסרה עליה בגיטא או כב"ש ואפ"י הכי אית ליה דלחוה אסר בציהא דהכי אשכחן ביצמות^(א) לר"ג דסבירא ליה דמאמר קונה קנין גמור כב"ש ואפ"י הכי אית ליה דלחוה אסר לה [על היבם] בגיטא או בציהא וכיון שכן היכי משוית לה כנשואה או כארוסה הא מגרע גרעה דארוסה לא מצי איניש למיסרה על הארוס ואחוה מצי למיסרה על היבם: ור"ע סבר אין זיקה. דלא חשיבא ליה זיקה למיהוי אפילו כאירוסין: ולרבי אלעזר. דלמר צב' ד' אחין מאמר לבית משאי אינו קונה אלא לדמות בזהו כדתנן התס' שלשה אחין צ' נשואין שמי אחיות ואחד מופנה ומת אחד מצעלי האחיות ועשה זה מופנה מאמר ומת אחיו השני צ"ש אומרים אשתו עמו והלזו תלא משום אחות אשה והיינו דקאמר ר"א לדמות בזהו כלומר לדחות את אחותה שלא תאסרנה משום אחות זקוקה דמאמר עביד לה ככנוסה לענין זה אצל אינו קונה קנין גמור דאי צעי לאפקוק

לא סגי לה בגיטא: מאי איכא למימר.

מוזנות משלו כדתניא בהחולץ [יבמות מא:] עמד בדיון וצרח נזונות משל יבם דר"א ס"ל דכל שחייב במונותיה יפר כדתנן לעיל^(א). וכי תימא תינח לר"א לרי' יהושע מאי איכא למימר דהא רבנן פליגי עליה דר"א במתני' דהצוגרת לעיל דסבירא לכו א"ע^(א) דמפרנס לה אינו וכאי בהפרת נדריה וסתם רבנן דפליגי עליה דר"א היינו ר' יהושע דהוא בכל דוכתי צר פלוגתיה א"ב מ"ט דר' יהושע דלמר ביבם א' יפר איכא למימר משום דס"ל דיש זיקה וככנוסה דמיה א"ג רבנן דפליגי עליה דר"א במתני' דצוגרת לאו היינו ר' יהושע ור"א ור' יהושע כולוהו סבירא להו דצארוס כל שחייב במונותיה יפר וצחד יבם (נמי) כשעמד בדיון וצרח ה"ג מיהו בשני יבמין ועמד חד מיניהו בדיון וצרח פליגי דר"א ס"ל האי יבם נמי כיון דעמד בדיון וצרח כארוס דמי ועל דעמו היא נודרת ור' יהושע סבר אין היבמה גמורה לזה כשם שהארוסה גמורה לארוס דארוסה לא מצי איניש למיסרה עליה דארוס הלכך כל היכא דאיהו מפרנס לה על דעמו היא נודרת אצל יבמה ליבם במקום שני יבמין כיון דלידך מצי אסר לה אינה רואה עצמה קנויה לגמרי ליבם זה שעמדה עמו בדיו כדי שתהא נודרת על דעמו. כן נ"ל^(א): חנן א"ר אליעזר וכו'. לר' אמי פרכינן דאוקמה [ע"א] בשעשה זה מאמר: קנה לעצמו הוא. במאמר שעשה זה: שקנה לעצמו ע"י שמים. דמקמי הכי הוי אגידא גביה משום זיקה: תפשוט דצעי רבה. לר' אמי דאוקמה בשעשה זה מאמר תפשוט דצעי רבה אירוסין עושה וצעיא מסירה לחופה וכלאו הכי לא קני לא ליורשה ולא ליטמא לה: או נשואין עושה. דאס צא עליה בלא חופה קני לה ליורשה וליטמא לה תפשוט מר"א דנישואין עושה דהא אמר ר"א יפר וקס"ד דמפר לחודיה בלא שותפות. ומסקינן לעולם אימא לך דאירוסין עושה ומאי יפר בשותפות קאמר. ואיכא למידק היכי הוה סליק אדעתיה מעיקרא דיפר לחודיה קאמר והא ממתני' משמע דבשותפות דוקא קאמר דא"ר אליעזר ומה אס אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה והאי ק"ו לא סגי אלא להפר בשותפות דלפ"י תימא דס"ל לר"א דמאמר נישואין עושה היכי מוכח לה מהאי ק"ו לר"ע דליפר לחודיה לימא ליה ר"ע אנא לא סבירא לי דנישואין עושה דקאמרת אלא ודאי להפר בשותפות דייק ליה ר"א האי ק"ו דס"ל דלא גרע יבם מארוס והיינו נמי דקמהדר ליה ר"ע אין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה דה"ג במתני' במקנא נסמי אלמא ר"א לא דייק ק"ו ידייה ^(א) לשוויה יבם כארוס והיכי קס"ד דלר"א מיפר יבם לחודיה איכא למימר דהוה סבירא לן דר"א לדבריו דר"ע הוא דקאמר והכי קאמר ליה נהי דלא סבירא לך דמאמר נישואין עושה אחי לי מיהת דיפר בשותפות דלא גרע יבם מארוס ואהדר ליה ר"ע אין מיגרע גרע שאין היבמה גמורה לאישה שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה וכדמפ' לקמן [ע"ה]. ומקשו הכא מו למאי דמסקינן מאי יפר יפר בשותפות אמאי לא פרכינן מי קמני יפר קמני דפרכינן ביצמות [נ"ט:] י"ל דהתם הוא דפרכינן הכי משום דאכתי לא קים לן דאיכא לתרוצה בשעמד בדיון וצרח דבתר דאקשינן מי קמני יפרו יפר קמני מוקמינן לה התם בזהכי אצל הכא דאתמר האי פרוקא לעיל אי הוה פריך ליה מי קמני יפרו ידע דהוה מוקי ליה בשעמד בדיון וצרח ומש"ה לא איכפת ליה לאקשווי:

נערה המאורסה פרק עשירי נדרים

רש"י

ואי. אמרת טעמא דרבי אליעזר דלמר לשנים מיפר כגון שעשה זה מאמר הא דלמר שהקנו לו מן השמים קנה לעצמו הוא במה שעשה זה מאמר: או נשואין עושה. יורשה ומיטמא לה והצא עליה נידון בחנק דאי אירוסין ^(א) דלא פקעה זיקת אחיו לגמרי מינה היכי מצי יבם מיפר לחודיה: והא חנן נערה המאורסה וכו'. דכל זמן שהיא ארוסה אכתי שייך זה אביה: מאי יפר דקאמר ר"א^(א) בשותפות. עס אביה דלעולם אירוסין עושה: פניא כווסיה דר' אמי. דבעשה זה מאמר פליגי: משבטת לרשותו נגמרה לו. מיפר נדריה הוא ואביה: אשה שיש לו חלק זה עד שלא תבא לרשותו. שהיא זקוקה לו עד שלא עשה זה מאמר: משבטת לרשותו. דעשה זה מאמר: אינו דין שסיגמר לו. דמפר נדריה: כך אין לאחרים חלק זה. קודם שמתארכ לו: כך יש לאחרים חלק זה. לשאר יבמין: מה אסר משיב על יבם אחד. שאין אתה מודה לי עליו הואיל ואין לאחרים חלק זה כארוסה דמיה ומיפר לה: כלום חלקנו כו'. ודלוי צין עשה זה מאמר סקילה הצא עליה כנערה המאורסה הלכך אינו מיפר לא שגא יבם אחד ולא שגא שני יבמין דהכל דינו שזה דאין חיוב יותר הצא על שומרת יבם אחד מהצא על שומרת שני יבמין: וכשאר דברים כן נדרים. דכשם דלענין סקילה אין לה דין כנערה מאורסה כך בנדרים אינה גמורה לאישה להפר כנערה מאורסה והכי מפ' לקמן: שלא שימשא אס ר"ע. שיועד לנכח כל כך ולהשיב תשובות מעולות:

עזאי שלא שימשות את ר"ע במאי תניא

הכי מצי מיפר כיון דלא קני לה קנין גמור: הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדיון וצרח. ופסקו לה יהושע מאי איכא למימר דהא רבנן פליגי עליה דר"א במתני' דהצוגרת לעיל דסבירא לכו א"ע^(א) דמפרנס לה אינו וכאי בהפרת נדריה וסתם רבנן דפליגי עליה דר"א היינו ר' יהושע דהוא בכל דוכתי צר פלוגתיה א"ב מ"ט דר' יהושע דלמר ביבם א' יפר איכא למימר משום דס"ל דיש זיקה וככנוסה דמיה א"ג רבנן דפליגי עליה דר"א במתני' דצוגרת לאו היינו ר' יהושע ור"א ור' יהושע כולוהו סבירא להו דצארוס כל שחייב במונותיה יפר וצחד יבם (נמי) כשעמד בדיון וצרח ה"ג מיהו בשני יבמין ועמד חד מיניהו בדיון וצרח פליגי דר"א ס"ל האי יבם נמי כיון דעמד בדיון וצרח כארוס דמי ועל דעמו היא נודרת ור' יהושע סבר אין היבמה גמורה לזה כשם שהארוסה גמורה לארוס דארוסה לא מצי איניש למיסרה עליה דארוס הלכך כל היכא דאיהו מפרנס לה על דעמו היא נודרת אצל יבמה ליבם במקום שני יבמין כיון דלידך מצי אסר לה אינה רואה עצמה קנויה לגמרי ליבם זה שעמדה עמו בדיו כדי שתהא נודרת על דעמו. כן נ"ל^(א): חנן א"ר אליעזר וכו'. לר' אמי פרכינן דאוקמה [ע"א] בשעשה זה מאמר: קנה לעצמו הוא. במאמר שעשה זה: שקנה לעצמו ע"י שמים. דמקמי הכי הוי אגידא גביה משום זיקה: תפשוט דצעי רבה. לר' אמי דאוקמה בשעשה זה מאמר תפשוט דצעי רבה אירוסין עושה וצעיא מסירה לחופה וכלאו הכי לא קני לא ליורשה ולא ליטמא לה: או נשואין עושה. דאס צא עליה בלא חופה קני לה ליורשה וליטמא לה תפשוט מר"א דנישואין עושה דהא אמר ר"א יפר וקס"ד דמפר לחודיה בלא שותפות. ומסקינן לעולם אימא לך דאירוסין עושה ומאי יפר בשותפות קאמר. ואיכא למידק היכי הוה סליק אדעתיה מעיקרא דיפר לחודיה קאמר והא ממתני' משמע דבשותפות דוקא קאמר דא"ר אליעזר ומה אס אשה שקנה הוא לעצמו הרי הוא מפר נדריה אשה שהקנו לו מן השמים אינו דין שיפר נדריה והאי ק"ו לא סגי אלא להפר בשותפות דלפ"י תימא דס"ל לר"א דמאמר נישואין עושה היכי מוכח לה מהאי ק"ו לר"ע אנא לא סבירא לי דנישואין עושה דקאמרת אלא ודאי להפר בשותפות דייק ליה ר"א האי ק"ו דס"ל דלא גרע יבם מארוס והיינו נמי דקמהדר ליה ר"ע אין היבמה גמורה לאישה כשם שהארוסה גמורה לאישה דה"ג במתני' במקנא נסמי אלמא ר"א לא דייק ק"ו ידייה ^(א) לשוויה יבם כארוס והיכי קס"ד דלר"א מיפר יבם לחודיה איכא למימר דהוה סבירא לן דר"א לדבריו דר"ע הוא דקאמר והכי קאמר ליה נהי דלא סבירא לך דמאמר נישואין עושה אחי לי מיהת דיפר בשותפות דלא גרע יבם מארוס ואהדר ליה ר"ע אין מיגרע גרע שאין היבמה גמורה לאישה שאין חייבין עליה סקילה כנערה המאורסה וכדמפ' לקמן [ע"ה]. ומקשו הכא מו למאי דמסקינן מאי יפר יפר בשותפות אמאי לא פרכינן מי קמני יפר קמני דפרכינן ביצמות [נ"ט:] י"ל דהתם הוא דפרכינן הכי משום דאכתי לא קים לן דאיכא לתרוצה בשעמד בדיון וצרח דבתר דאקשינן מי קמני יפרו יפר קמני מוקמינן לה התם בזהכי אצל הכא דאתמר האי פרוקא לעיל אי הוה פריך ליה מי קמני יפרו ידע דהוה מוקי ליה בשעמד בדיון וצרח ומש"ה לא איכפת ליה לאקשווי:

תניא

על דהפריה משאר דברי' לא עמדה לו במאמר, כן לענין הפריה לא תגמר. לקמן מפ' מאי דשאר דברי': חבל על בן עזאי. על עצמו היה נאמן:

מסורת הש"ס

(א) יבמות כט: (ב) לעיל סו: (ג) [ומספתא פ"ו], (ד) [שייך עוד לע"א], (ה) [דף נא: (ו) יבמות כט:], (ז) [דף עג: (ח) נ"ב: שייך לע"א], (ט) [נ"ל אלא לשוויה],

מוסף רש"י

אביה ובעלה מפירין נדריה. ואינו מופר עד שיפרו שניהם (כתובות טז.). חבל עליך. כל חבל שצ"ס חבלה והפסד הוא (תוליו ט: ובנייזו יבמות קכב. וסנהדרין נס:).

פירוש הרא"ש

תנן א"ר אליעזר כו'. ארביני אמי דאוקמה בשעשה זה מאמר מהדר לפוכי: שקנה לעצמו ע"י שמים. שהיתה כבר זקוקה לו: אירוסין עושה. וצעיא מסירה לחופה: נישואין עושה. ואס צא עליה בלא חופה קנאה ומזילה בנא: תניא בותיה דר' אמי. דמפרט טעמא דצית מאי משום שעשה זה מאמר: שאין לו חלק בה עד שלא תבא לרשותו. והיינו מקדש אשה: משבטת לרשותו. נגמרה לו להפר נדריה עס אניה: יבמות. שהיתה זקוקה לו קודם שעשה זה מאמר אינו דין שיפר לה: כך יש לאחרים חלק בה. שהיא זקוקה גם לחויו: שאר דברים לנדרים דמו. דלשאר דברים לא נגמרה להפרת נדרים נמי לא נגמרה לקמן שפרס מאי שאר דברים: חבל על בן עזאי. הרבה חבלה והפסד יפ' בנדר שתלמיד ומיך כגן עזאי לא שימש אדם גדול כר"ע: